

ØKOKRIM

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av
økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet

FMA

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

FINANSDEPARTEMENTET	
20. MAR 2003,	
Saksnr.	0213957 - 40
Arkivnr.	

Deres referanse
02/3957 FM EDK

Vår referanse
18/2003/RØS/Sv2.2

Vår dato
17. mars 2003

Høringsnotat om endring i sentralbankloven og opphevelse av valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven

Det vises til Finansdepartementets høringsbrev av 18. januar 2003.

ØKOKRIMs kommentarer knytter seg til punktene 8.3, 8.4 og 8.5.

8.3 Forretningsmessig omsetning av valuta – frittstående vekslingskontorer

Avgjøreslen av om det bør åpnes frittstående vekslingskontorer eller ikke, beror på en avveining av hensynet til å hindre hvitvasking av utbytte og skatteunndragelser på den ene siden, og hensynet til økt konkurranse om å tilby vekslings tjenester og tilgjengelighet av slike tjenester på den andre siden.

Hensynene til økt konkurranse og tilgjengelighet, ligger det utenfor ØKOKRIMs område å ha noe kvalifisert oppfatning om.

ØKOKRIM ser med tilfredshet på at hensynene til å hindre hvitvasking og skatteunndragelse får stor oppmerksomhet i høringsbrevet. Det vil være et klart tilbakeskritt i bekjempelsen av hvitvasking om det ble gitt tillatelse til å etablere frittstående vekslingskontorer i Norge (dvs. foretak som yter vekslings tjenester og som ikke er omfattet av finansinstitusjonslovgivningen). Av den grunn støttes arbeidsgruppens forslag om at dersom det skal gis tillatelse til å etablere flere vekslingskontorer, må dette skje innenfor institusjoner som har de nødvendige forutsetninger for å hindre hvitvasking. Departementet støtter også forslaget og tillegger hensynet til å bekjempe hvitvasking stor vekt og uttaler at slike tjenester bare skal kunne utføres av foretak med konsesjon som bank eller finansieringsforetak. Dermed er vekslingskontorene underlagt tilsyn og de alminnelige regler i finanslovgivningen.

Tjenesten som sådan egner seg til hvitvasking av ulovlig utbytte. ØKOKRIM har ingen erfaring med rapportering fra vekslingskontor i og med at det kun er American Express Company AS som har hatt dispensasjon. I fra dette kontor har ØKOKRIM kun mottatt meldinger om mistenkelige transaksjoner i forbindelse med "money-gram"-tjenesten. Erfaringer fra Finanspolisen i Sverige tilsier at tjenesten ved vekslingskontorene benyttes

Postadresse
Postboks 8193 Dep
N-0034 OSLO

Besøksadresse
C. J. Hambros plass 2B
0164 OSLO

Telefon/telefaks
+47 23 29 10 00
+ 47 23 29 10 01

Foretaksnummer 874761532
okokrim@okokrim.no
www.okokrim.no

i stort grad, og at det generer svært mange meldinger om mistenkelige transaksjoner. Et vekslingskontor uten kontroll og pålegg fra myndighetene ville gitt et "hull" i bekjempelsen av hvitvasking. Det ville gitt store muligheter for å skjule et utbytte fra en straffbar handling, og for å opptre anonymt.

ØKOKRIM er enig med departementet i at det ikke bør settes en nedre grense for regulering av valutavirksomhet. Alle som bedriver slik virksomhet, bør falle inn under reguleringen slik at selv en virksomhet som driver i ubetydelig omfang bør omfattes. En skjønnsmessig terskel som arbeidsgruppen har foreslått vil kunne gi grobunn og muligheter for smutthull som vil virke hemmende på bekjempelsen. Det bør ikke herske tvil om at virksomheter som håndterer penger/valuta er utsatt, og av den grunn ha pålegg og rett til å varsle om mistenkelige transaksjoner.

8.4 Betalingsformidling med utlandet

Innenfor dette området er også hensynene til økt konkurranse og et bedre og mer tilgjengelig tilbud av slike tjenester noen av hensynene bak forslaget.

ØKOKRIM anser at de samme hensyn til kontroll gjør seg gjeldende. På bakgrunn av erfaring fra straffesaksbehandling med "hawala-bank", er det uten tvil nødvendig å fortsatt regulere valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet. En uregulert tjeneste av denne type vil invitere de kriminelle, særlig fordi det gir anonymitet, men også fordi systemet egner seg til å formidle meget store beløp på en rask og effektiv måte.

ØKOKRIMs erfaring er at det er stor omsetning i slike systemer og at det er godt organisert innenfor visse etniske grupper. Det gir mulighet for å opprettholde skjulte kanaler hvor utbytte fra straffbare handlinger kan flyte fritt, og finansiering av straffbare handlinger uforstyrret kan skje.

Det er etter ØKOKRIMs syn en viktig forutsetning at virksomheter som driver slike tjenester, blir underlagt lovgivning som gir myndighetene kontrollmuligheter, og som pålegger virksomheten selv et ansvar og en rett og en plikt til å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering.

Hvorvidt det å sende eller frakte utbytte ut av landet er hyppig benyttet i en hvitvaskingsprosess, har ØKOKRIM ingen empiri om, men det er åpenbart at en slik modus egner seg til å skjule et utbytte. ØKOKRIM vil støtte opp om departementets foreløpig tolkning av begrepet "betaling". Det bør tolkes vidt, og bør også omfatte fysiske forsendelser av kontanter. ØKOKRIM har gjennom kontakt med Post- og teletilsynet fått kunnskap om at postforsendelser med penger er så vidt hyppig benyttet at Post- og teletilsynet på eget initiativ, etter påtrykk fra personalet ved postkontorene, har tatt opp spørsmålet med sitt departement om å kunne få anledning til å melde om slike transaksjoner til ØKOKRIM.

8.5 Opplysningsplikt og taushetsplikt - statistikk- og kontrollformål

Forslaget til ny § 27 andre ledd, jf. § 12 andre ledd bokstav c, i sentralbankloven gir ØKOKRIM mulighet til å få utlevert opplysninger uten å be om rettens tillatelse i medhold av straffeprosessloven § 210. Det vil også si at departementets samtykke er unødvendig, se straffeprosessloven § 118.

Opplysninger i medhold av § 27 andre ledd vil gi informasjon om mulige sporsteder under etterforskning av økonomisk kriminalitet – særlig med tanke på hvitvasking og inndragning av utbytte. (Institusjoner som er underlagt sentralbankloven, vil i tillegg ha opplysningsplikt til ØKOKRIM i medhold av § 12 andre ledd bokstav b, jf. finansieringsvirksomhetsloven § 2-17). Informasjon fra valutavirksomhet har vist seg å være av betydning under etterforskningen, for eksempel for å avklare omfanget av overføringer, mottaker, avsender, tidspunkt for overføringene og lignende.

Informasjon i medhold av § 27 første ledd er knyttet til virksomheten som sådan. I utgangspunktet er disse opplysninger som i første omgang er sekundære i etterforskning av straffbare forhold mot tredjemann. Dersom virksomheten selv er under etterforskning, vil det være hensiktsmessig av bevismessige grunner å sikre disse på annen måte.

Bestemmelsen gir opplysningsplikt om bl.a. "...transaksjoner og beholdninger på egne og *kunders* vegne...". Slike opplysninger kan gi nyttig informasjon under etterforskning mot kunden og være opplysninger som må innhentes før eller senere. Alternativt må påtalemyndigheten be retten om tillatelse, jf. straffeprosessloven § 210. Under normale omstendigheter – der vilkårene som regel er oppfylt – vil slik informasjon bli utlevert på bakgrunn av en kjennelse fra domstolen. Det er i såfall et spørsmål om med hvilken hjemmel opplysningene skal fremlegges.

I motsetning til Kredittilsynet har ikke ØKOKRIM noen kontrollfunksjon over institusjonene som er underlagt sentralbankloven. Det taler for at ØKOKRIM ikke har behov for å få informasjon om virksomheten som sådan, jf. første ledd. Informasjon om kundenes transaksjoner er relevant i forbindelse med etterforskning av konkrete straffbare forhold. Innenfor område hvitvasking er det dog meldeplikt på bakgrunn av institusjonenes mistanke og ikke et krav om at det foreligger etterforskning i medhold av straffeprosessloven § 224. Poenget må være at informasjon som tilflyter ØKOKRIM, må ha et formål og den må forvaltes.

ØKOKRIM er av den oppfatning at vilkåret for å gi informasjon til enheten bør være knyttet til tilfeller der det følger av lov, eller til etterforskning av straffbare forhold. At det skal være "nødvendig", jf. § 12 andre ledd bokstav c, synes overflødig å kreve, idet informasjon som søkes innhentet under etterforskning, antas å ha betydning for saken. Dessuten er det vanskelig og dernest uriktig å la institusjonene avgjøre om opplysningene kan være "nødvendige". Institusjonene sitter ikke med all kunnskap om saken, og taushetsplikten i medhold av straffeprosessloven § 61a flg. setter begrensning for hvor mye påtalemyndigheten kan gi av informasjon.

På bakgrunn av det ovennevnte går ØKOKRIM inn for at unntaket i taushetsplikten utvides til å omfatte opplysninger etter § 27 første og andre ledd, og at vilkåret for unntak i taushetsplikten er begrenset til der det følger av lov eller til bruk under etterforskning av straffbare forhold.

Med vennlig hilsen

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

Roar Østby
konst. førstestatsadvokat

Kopi: Riksadvokaten
Politidirektoratet